

Posudek na diplomovou práci Anny Najmanové
Světový stát: výhodnost nebo nevyhnutelnost

Světový stát představuje je obsahem mnoha debat. V kontextu definice státu jako územně vymezené suverenity a analýz neustálého střetávání těchto jednotek působí slovní spojení světový stát jako něco *nemožného*. Stoupence tradičního pojetí svobody zase alarmuje představa státu, „z něhož nepůjde emigrovat“, příznivci některých tradičních totalitárních ideologií jej mohou vnímat jako završení svého snu o světě, který jim je podmaněn. Z tohoto hlediska působí světový stát jako zcela *nežádoucí*. Pochyby či dokonce úzkosti vycházející z výše uvedených námitek mohou být předjímavé a užitečné, ale ulpění na nich a jejich neustálé opakování vede ke stereotypnosti a sterilitě.

Je tedy záslužné, že Anna Najmanová přistoupila ke své práci o světovém státu z jiného úhlu pohledu a v rámci disciplíny, která je k němu přirozeně povolána: teorie mezinárodních vztahů. Právě ta by měla být schopna posoudit možnost vzniku světového státu a krom toho je to právě ona, kdo jeho vznikem ztratí svůj *raison d'être*. Autorka se tedy nepouští do normativních rozkladů na téma *žádoucnost* světového státu. Namísto toho sleduje v kontextu současných analýz mezinárodních vztahů a jejich vývojových tendencí jeho *možnost*. Žádoucnost je zmiňována až by se dalo říci mimochodem, během diskuse, z níž vyplyne, že sledované koncepty nepočítají se skluzem od dosavadních výdobytků společenského vývoje, ale s pokrokem k lepšímu. Lze snad říci v parafrázi jednoho z jejich inspirátorů Hegela, že co bude skutečné, to bude velice pravděpodobně i rozumné...

Jak již bylo naznačeno, autorka nenapsala pouhý traktát o světovém státu. Situovala diskusi o něm do analýzy současného mezinárodního systému. Pamětliva rčení, že nejlepší obranou je útok, podnikla hned v první části rozsáhlý preventivní úder vůči té části realistické tradice, která má sklon fetišizovat a vytrhovat z časové situovanosti historicky partikulární vestfálské uspořádání suverénních států. Autorka se hlásí k těm proudům v teorii mezinárodních vztahů, které upozorňují na to, že toto uspořádání mělo nejen svůj začátek, ale i konec a že tento konec nastává v současnosti – s nástupem globalizace a výrazným posílením mimostátních aktérů.

Za velmi zdařilé (navzdory souvisejícím problémům, které budou diskutovány níže) lze pokládat zejména zařazení světového státu do souvislosti s alternativními způsoby konceptualizace postvestfálského mezinárodního systému. Autorka sleduje tři: Na prvním místě neomedievalismus, který tvrdí, že se mezinárodní systém vrací k překrývajícím loajalitám charakteristickým pro středověký mezinárodní systém k (zde je nutno vyzdvihnout, že autorka konfrontovala standardní literaturu argumentující pro neomedievalismus z oboru teorie mezinárodních vztahů s dílem medievalisty Jacquese Le Goffa, což jí usnadnilo i kritiku této koncepce, a zároveň tak oživila svou práci jinou oborovou perspektivou). Na místě druhém je to koncept globální společnosti, který autorka oproti neomedievalismu favorizuje s tím, že umožňuje překonat horizont determinovaný pouze státem a přitom ponechat státu jistou úlohu a rovněž s tím, že „*ukazuje nejen možnosti, ale i úkoly ustavujícího se globálního řádu*“ (s. 31), což jej vlastně může napojit i na koncept světového státu – přinejmenším bude-li důsledně pátrat po vykonavateli těchto úkolů. Třetím konceptem je kapitalistická Říše Hardta a Negriho, jež sice oceňuje jako „zatím nejpropracovanější model“, ale vcelku vtípně glosuje jeho manichejskou tendenci, když píše, že koncept Říše „*materiální stránku [současného kapitalistického systému] vyostřil do negativ a ideové možnosti jeho možných oponentů do pozitiv*“ (s. 34).

Jestliže prediktivní možnosti těchto tří proudů jsou „*spíše mizivé*“ (s. 35), nachází autorka velkolepou prediktivní tezi u stoupenců představy o světovém státu. Sleduje tři jeho možnosti: Na prvním místě koncept světového státu jako produktu kalkulace výhodnosti, který se objevuje u prvních realistů (Carra, Morgenthaua a Herze) ve spojení se silnými pochybami o jeho realizovatelnosti. Na druhém místě to je Alexander Wendt, současný konstruktivist

kombinující idealistický důraz na ideje a identity s realistickým přesvědčením, že stát představuje coby správce násilí přese všechno privilegovaného aktéra v mezinárodních vztazích, který hovoří naopak o nevyhnutelnosti světového státu. Tuto nevyhnutelnost vyvozuje z teleologického zřetězení jednotlivých „logik anarchie“, které i v kontextu současných celoplanetárních hrozeb budou směřovat k tomu, že na úrovni planety dojde k „weberovské“ monopolizaci kontroly násilí kombinované s „hegelovským“ uznání práva na existenci všech jedinců a lidských skupin. Půjde o stát založený na „slabém“ uznání, o stát v jistém slova smyslu „minimální“, o stát, jaký by vznikl, kdyby se kupř. v dnešní době globalizovala Evropská unie. Třetím probíraným autorem je Jürgen Habermas, který rozvíjí kantovskou ideu kosmopolitního práva a v epoše úpadku vestfálského systému ji radikalizuje. Autorka zajímavě a koncepčně uchopila obtížné téma a sestavila inteligentního průvodce po současných i ne zcela současných konceptech souvisejících s problematikou světového státu v teorii mezinárodních vztahů. Zpracovala značné množství odborné literatury a podařilo se jí nejen přehledně zmapovat diskusi o světovém státu, ale i její nenormativní kontext. Za slabinu práce lze na některých místech pokládat ne úplné zvládnutí argumentace. Např. na str. 7 autorka zmíní ofenzivně realistickou kritiku analýzy hovořící o konci vestfálského systému, aniž by však reprodukovala argumenty této kritiky nebo proti nim sama argumentovala, což by obojí bylo záhodno, pouze odkáže na Mearsheimerův článek a napíše, že většinový názor stojí proti němu. Je rovněž problematické, když za hlavní kritérium pro užitečnost modelů nového středověku, globální společnosti a kapitalistické říše označí autorka jejich prediktivní hodnotu. Z implicitního srovnání s modelem světového státu pochopitelně nevyjdou tyto koncepty příliš dobře – i autorka si ale uvědomuje, že srovnává hrušky s jablky, neboť koncept světového státu nemůže být ničím jiným než (relativně spekulativní) predikcí, zatímco u teorií majících těžiště v deskripci současného stavu nelze tak odvážné prediktivní aspirace očekávat. Navzdory těmto obtížím, s nimiž by se autorka patrně měla vypořádat, bude-li se tématu věnovat i nadále, platí, že její práce představuje kvalitně koncipovaný a zpracovaný text o nevšedně vybraném tématu. Navrhuji proto známku výborně.